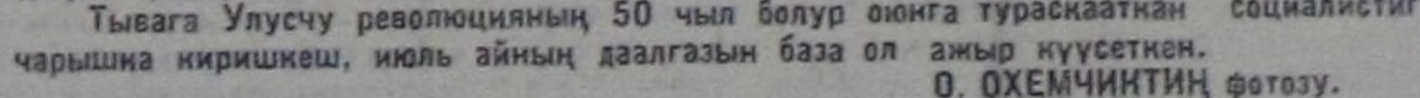

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүделинин органы

Чайгы саалданы ам-даа чедишкенин чоруу
дээш, социалистиг чэрышты улам-на калбартылы

Танды районда «Революциянын жалыны» кол-
ШАТТА ЧАЙЛАГ

Да ийи чыя дургузунда чан-
гыс ол-ла ажылга ажылдан
кечкен болгаш, өзөкс өзсө ар-
да-туруктуулук аргасан, чыя

Тывада станциянын начальниги Александр Александрович Родионов, Бий-Хем районунун төп эмелгезинин кол эмчиси Хемчик районда сапавидетциянын эпидемиологу дузалакчысы Мария Гаврилова, Плузникиова, республ

Тыгызда стапидиялыныычачалыны Александр Александрович Родионов, Биг-Хем районун топ эмделгезияны кол амчыл

Ростия Федерациясында барык 20 жыл. Турар.

...Хойлар-да азжок семи-
...мичан?

ЧУРУНТА: М. Монгалбин.

ПАРТИЯНЫҢ XXIV СЪЕЗДИНЫҢ ШИТТИР-ЛЕРИ АМЫДЫРАЛГА БОТТАНДЫРАР СОРУЛА-БИЛЕ РЕСПУБЛИКАНЫҢ ТАРАА ХҮЛЭЭП АЛЫР АЖАЛ-АГЫЛАРЫ БӨДІТКЕН СОЦИАЛИСТИК ХҮЗАА-ГЕЛЕРИ АЛГАЧ, ОҢУ ЧЕДИИШКИНИҢ КҮҮСЕДИН ТУРАП. ТОСҚУ БІР ЧЫЛДЫҢ БІРГІ ЧЫЛЫМЫҢ ЧЕДИ АЖАЛЛАРЫДА МАЛГА ХОШУНАК ЧЕМБЕР, ЧОҢУН ХЕРГЕЛГІН ХАҢДЫРАРЫ-БИЛЕ СОҢТУҢ ДАЛАҢ БҮДІР, ҮРӨНІ БӨЛЕТКӨР ПЛАНЫҢ ОҢААЛДАРЫН ТАРАА ПРОДУКТУЛАР ЭРГЕЛГІН ЭКИ КҮҮСЕТКЕН.

Бо чылым республиканың тарааымын күрүсө 80 муң тонна тарааы дужаары хулаа-гын, чаа дужуттү өстүрүп алып даш улуз демиселди чорудуу турар.

Танды, Каа-Хем, Бия-Хем райондарыда баа-чамдык райондарыны сүттүгү чөдөрлөрдө та-раа багыт эвес өзүп турар. Тываның тарааы-лары алган хулаагыны ниятти-биле күсөдүп болур арга бар.

Тараа хулаап алыр чөдөр чаа дужуттү ажаалдагына бөдөткөдү ияла айда бүрүчү-биле дооскан. Тараа хулаап чөдөрлөргө тек-ниги баааындан 214 муң тонна тараа кирер скелдартыны, 22 курдагыла текничааны, ма-шиналардан тараа дужуер 40 кире агрегаттар-ны, 66 аргылаар машиналарын, 130 муң дөр-бөчкөн метр асфальталаан шөдөрлөргө, 18 улуз деңизилерин болгон 800 ажыг электромотор-ларын бөдөткөн шыныры эки.

ТАРАА ХҮЛЭЭП АЛЫРЫНГА БЕЛЕТКЕЛ

Туранын, Чадаанын, Сарыг-Сөңтүн тараа хулаап алыр чөдөр, Кызылдын сайгарыла баааы бөдөткө ажаалдагы, өй-шаанда эки шынырамы дооскан. Чаа дужут ажааттымын ту-рар үдө текничаа бидилди башкарып билер, бүдүрүлгөни текничаанын шиттирлери алган надрлар бааа кон ролду ойнар алаар. Эргел-дең улузугулаама бо бүтүп өрөшүн көргөн, янаар айдаа эгелен Томск, Барнаул, Ново-черкасск коорайларын курстарыга 30 кире тускай эртемчилерге өрөткөдү. Оон аңда чаа эргелдең болгон Кызылдын сайгарыла баааының ижмө-техниктиг ажаалдагыла-рыны күрү-биле тараа курдагыр мастерлери электромонтерлери, тарааның шыныары то-дарадыр лаборатория ажаалдагылары ияла-ныла аяларда өрөдди бөдөткөн. Механиктер, бухгалтерия ажаалдагылары-биле тускай се-минары бааа эртерилер.

Техникалык айыл чок чоруну болгон күш ажаал камгалаагы күшөөдөр ажаалдары чорударыга ниятти-биле 24 муң рубльди тус-кайлаа. Бо тараа-биле төмөткөдү Чадаа-нын, Туранын тараа хулаап алыр чөдөрлө-рү күүсөткен.

Тараа ажаалдаа эки харымсалгалыг үе. Ын-чагыш ол улуз үдөни бөдөткө дөңсөө кылып күсөткөдү республиканың ажаал-агы чөд-лөри шуттуу кирер алаар. Бо чылым агаар бөдөткө бидилди янаар болгонидан өзүп ту-рар дужуттү шыныары, эртем чылдарга бо-лаарга ээсиз куду дөңсөө болур чадаас. Ам өрткөн үдө чаа дужуттү чидирилелери бол-дурбаа-биле бүтү төмөткөдү алыр негетти-лид турар.

Тарааның чидирилери аям-бүрү чылдаа-нар-биле болур турар. Авторитаристтү, орук-тарым, колхоз болгон сохоттарын тараа ша-ныарын чөдөр бөдөткөдөндө ээсиз эвес чи-дирилер болулаар. Тараа дужаалдаанын тем-пизин кошканды, аңаа дөр салдарын чидир-илер чөдөр кайы көйө. Оларын эи-не колуна тарааның шыныарын айтты болур.

Бир эвес тарааны аргылаа-ашта, соодун, курдагыр төмөткөдү дөңсөө кылбас болза, ол дөңсөө эи, үрөни болур. Ындыг тарааны кү-рүсө садары чөдөрлөсө.

Оң дөңсөө шыныары тараа дужаага район-парга Бия-Хем району хамаарыштырып бо-лур.

Бо району болгон сохот, колхозтарын удуручулары күрүсө сазар тараанын бе-леткөдө кичээлгөи салып турарлар. Мында «Хадан» болгон «Нымыл тараачы-ны» колхозтар, «Саян» болгон «Өм» сохоттар ша-ныарын тарааны аргылаар. курдагыр текни-чаа дөңсөө, күрүсө эки шыныары тарааны дужаа, үстүдө алаанын районнараа дөңсө түнөдөрлөргө көрүзүп турар.

Тараа-күрүсөи аады байлаа. Ону өй-шаанда ажаал, алган хулаагыларын долау-би-ле күсөдү. Тыванын тарааымын партия-ның XXIV съездинин шиттирлерин амыд-рага боттадырар дөң шудуру ажаалдаар. Тарааны хулаап алыр, шыныары кирер хе-рекне бистин эргелдең ажаал-ишчилери иде-кейлиг кирер.

Ч. ДОСПА, Тараа продуктулар эргелелин көз кичиер.

Эринеде «Коммунисте-р» колхозтун коммунисте-ринде 36 кичи бирги бол-гон ийги хойжу бригадала-рынын мал чеми бөдөткө эвөндөрлөргө шөптө дужа-лашканнар. Олардан көдө Со-вет даргазы Кыргыс Бели-ге удуруган 20 кичи бирги хойжу бригадала 10 ажыг тонна хову сизгени сараатан

Шөф дужааы

берген. Аныак коммунист Манай Бүсөнгө баштаган еске бөдөткө ийги хойжу бри-гаданын кезип каап 14 га черини сизгени бөдөткө, ажаал-шаннар. Маана коммунисте-р В. Кунга, С. Мижит, С. Кыр-гыс олар эрес, шудуру ажаал-

лаа, өскөлөргө үдөткө-чижаа көрүсөт.

Ол-ла хун коммунист Ми-дамаа Ширинге удуруган 15 комсомолчулар хойжу Сер-гей Мижиттин кодонында 200 ажыг хурааның дүгүн кыр-гаан.

Ш. МААЖЫ.

БАРААННАРЫН ЧОНГА

Улеттүр болгон аям-чөм барааннарын чурттуң улеттү-р хойбу-биле бүдүрүп турар болот. Ол барааннарын кире чөдөр-биле бистин респу-бликанын чоңушун хергелгени барымдалаа, чоңуш өйдө бааалардан салды чөдөрлө-р чорудары улуз улуз-дулаа-гы. Чоңуш хергелгени, се-зонга ол дүңкөн турар ужу-рул. Маана баааларын, са-дыг организаццияларын ажаалдагыларыны опера-тивтиг, инициативагы чоруу негетилер.

Тыва республикохуну баштаар чери салды ханды-рылаагы экикилер төмөткө-лөри ач турар. Бо чылым эгелде хергелгени республи-канын активизм, эртерилер, өрткөн бөт чылым түнөдөрлөргө ба-аа бо чылыг соругуна тодари-лыны. Салды кидирелерин эргелелерин, товаровед-терин чөдөткө хурады март айда Чадааны чылдыраагы ажаалдыг болгон. Салды ажа-лыг организаццияларын экики-лер, барааннары шыгаар, өсөртүп алыр, таарыштыр сай-гарар, ажаалга дешигелгел аргаларын негетилер, бара-налар чидирини кызылар талаа-биле биче эвес ажаал-дарын чорудуу турар.

Чурттуң улеттүр сине-тиг болгон кылымал мате-риалдар чаа-чаа хөдөрлө-р кылыгыларын бүдүрүп турар болот. Ынчагыш бааалар шыгаары хергелгени кичээ-лгелди ороон коор, коордө-дөткөдө, ассортмент талаа-биле хурааларын эр-терин болза эки. «Ростор-одежа» болгон «Ростекстиль-торг» бааалары ову прак-тикадаа турар.

Дарааның кылыгыларын бүдүрүлгө курлааыраа удуруган. А бисте хөдөнгө чоор-галар биче чөдөткө боор-дур. Кызылдын дарааның комбинат бо чылым бистин чыгымын чөдөткө 25 хууза амы үдө хандырган. «Рос-тородежа» баааы оларын чөдөрлөргө бизини планды күсөткөдү турар. Хөдөткө кылым адиктерин алымы. Оларын адиктерин раамерлери чурттула хергелгени турар чурттула тускай шыгаалын чөдөткө хергелгени барымдала-ла чыл бүдөк чыгы болгон керээ өзүгүр кирип турар бис. «Ростекстильторг» бааа-ы ову күсөткөдү келген. Чоңуш хергелгени дүңсөө раамерлери иди-хөтти бара-на берикчилеринде салды ач турар. Ынчагыш ияныгы биче раамерлери адиктерге чоңуш хергелгени четче хан-дырып шыдаагы турарыны бир чылдаагыны мала.

Чамдык кылыгыларын чөд-лөрдө алымаанын үстүдө ча-лааган бис. Оң чылдаагыны дарааның кылыгыларын ху-руушкан хууаада алыр дөңсө-ге бааалаа чөк болдурула.

Чамдык иди-хөтти көрө-гө чоңуш хергелгени турар раа-мерлери чок болур, аям хөтти дараагы постери тарааыча чок. Чикээ, хөдөк-саамадан дараагы чурдурлөргө колдуу-лаа трикожаага кылыгыны хе-регеттигенин турар. Баааада бар чурдур диагонадан кылым болур. Дүңкөн кылым материалдардан дарааа 23 рубль чөдөр өрткөтүг чүвү-рлөр хөдөк турда, бааааа 23—30 рубль чөдөр өрткөтүг чү-вүрлөр тургулаар. Бо чылым бирги чартында республи-коа «Ростекстильторг» баа-аындан 328 муң рубльди хөдөм кылым адиктерин ху-лаап албаа. Оң түнөдө күрүсө бөдөткөдү саарыла үдүрүлгө 100 муң ажыг рубль кирбээ. Хөм адиктер-

ин чөдөр алымаанын чылды-гааагы «Ростекстильторг» баааында оларын чок бол-гонидан дөңсөө чоруткаа актылар бадтыкан.

Чурттула хергелгени чамдык барааннары чоңуш раамер-лери ааы-биле баааларда чок болгон хыналдалар үдөткө шөдөр. Чикээ, Эрип рай-поу бо чылым ияла айла урууларын ак өдкөн өске өңүг аям-бүрү 230 иштиги чурттула «Ростордежа» баааында чагаан. Баааа оларын хергелгени ак өңүг 150 иштиги чурттула чурттула. Ол бараанын райпо чагыаан ужурунда бараан берикчилери дөңсөө эртерилер. Ындыг чикетер хөй.

Фондуларын шыны алырын чурттулаар төмөткөдү амы үдө ач турар. Дарааның, трикожаа кылыгыларын, хөдөм кылым адиктерин оперативтиг шилгелгенин үдөдүн кылым турар. Ову аналган, алаа үдөдөткө бараан курлааыраа болгон чөдөр-чөдөр хергелгени чөдөрлөргө турар бараанна-рын чурттулаар төмөткөдү амы.

Бо чылым бирги чартыны-да Тес-Хем, Барымы-Хемчин, Бай-Тайга райполары, Эле-гес, Сут-Хем райпоктары, Сосерд сөдөула болгон өске-да хергелгени ниятте-лери хөй өрөтүк болгон. Бо чорук республикохуну сис-темаага өрөтүг түңү эр-кен чылга дөңсөө көндөткө мен. Мооң чылдаагы ка-дарларын шыны алырын принципын үрөни, контро-лдун дүңкөн сагыааны, хөй түңүг бараанын чөдөткө бе-рип турарында. Республико-хуну систематизация чөдө-ткө ам-даа хөй. Барааннар садыгаларга үдөткө боор, чамдык хергелгени шилгел-лөргө барааннар курлааы-лары нормадан алыр. Мага-зинерин алааа хаар, бараан-нары багыт шыныаар, бара-на саарылаагыны шыны күсөткөс чорутар бар. Барааннар ассортментинин минимум сагыт турарын доктаамаа контролдугу ажаал кошкан. Өрткө-үөн улааттырар, шыны эвес саа-ран, садим алыкчалар аям-чөм бараанын шыны эвес дөңсөө боор чорутар ам-даа бар.

Каа-Хем, Бүрү, Чоон-Хем-чик райполарында хөдөм кылым чамдык адиктер чо-гулорун чурттан. Бия-Хем райпоу 5,9 муң рубльди, Чоон-Хемчик райпоу 1,3 муң рубльди постери чартык чылым фондугунаа ажыг алган.

Н. ЮНЕВИЧ, республикохуну улуз товароведи.

ТИЛЕЛГЕГЕ БУЗУРЕЛ

АЛЖИР. (СЭТА). Гвинеяда (Бисау) болгон Ногаан Мис ортуауларында Афри-каның хамаарышас чорук партияның Алжирде төлө-лөкчиз Жюзеф Тюрпен ПАИГК-тин патриоттук күш-тери чурттуң чартык кеши-нен хөйүн португали колонизаторлардан хостаа деп ме-дегээ.

Гвинеяны (Бисау) болгон Ногаан Мис ортуауларыны улуз-биле эи-бөткөл кат-тыштырылаагы бүдү-үрүлгө, августун 2-дө жур-налистер-биле кылым ужу-ражышкыга Ж. Тюрпен болза Гвинеяны (Бисау) хо-стари дөңсөө чөдөрлө демисел амы үдө чаа үе-чадаа

кырген: тус-тус камгалаады чөдөрлө халдаагынаа пар-тиоттар Бисау-биле катый хаара бүгү хоорайлары чө-дөткө халдаагынаа калбартырче шилгел-ден, чурттулаа.

ПАИГК дайын чорудула-лары-биле чөдөрлөткө хо-статтыган районнара бот-тарыны турттары дым-быжылаа. Ында чаа амы-дырдыл туртуу: школа-ларын, эмгекчилерин тудуп, магыниерин ажаалды, чө-дөр эргелелерин баш-тайгы органын турту-луп, кадрларын бөдөткө ту-рар.

Гвинея улузун национал-демоксия хосталгалыг

чайгылым чок дөткөн тура-ры дөңсөө социалист чур-тарга халдаагынаа өөрүп четтирелерин ол илерет-кен.

Оң-бөдө кады Португа-лига амы чөдөр күсүг боо-чөдөсө боор дөңсөө бо-дур-ла чүдөрлө кылым тур-тар агресия бөдөткөдөткөн НАТО-нун үдөткөдөткөн шилгел-лөргө шыныаагы-биле турарын шыныаагы-биле бурту шапкан. Бир эвес АКШ-нын, Англияны, ГФР-ни, Италияны, Израильди болгон НАТО-нун өске-даа кежигүнерини дулаамаагы эвес болза, португали эже-кчилерин шагда-ла үдүр сым-ырышкан турар ийги.

ЛОНДОН. (СЭТА). Британ-трөд-юнионнарың чыл са-мында болур конгрессине чу-гаалаагы өөрү-биле кирип турар резолюциялар Велико-британияны чыгырчык бо-дөткөдөткөн политикаагы аянты профвеледерини шыныаагы-биле таарышты-турарын илереткен турар. Ол резолюциялар Лондон-ла парлап үдүргөн.

Ылаңгы сөдүгү 30 чылдар дургузуда эи хөй санын боор турар ажал чоктадыр чор-рукка профвеледерин дым-дүрүп турар. Чурттуң хө-чөд талаа-биле ийи дугаа-рында турар профвеледин — машина тудушкунуу

ПАТРИОТТАРЫН ЧЕДИИШКИННЕРИ

ХАНОЙ. (СЭТА). Америк аг-рессорлар болгон оларын чалчалары вьетнам черини каймында-даа өйтуу ша-нымын таварып турар. Мурнуу Вьетнамын Хоста-гаагы чөдөрлө күштери чурттуң бузуу бүрүсиге дай-ныга өмүмүт согушкуну-ну таварыштырчн турар. Ку-лагыч мокута патриоттар ияла айда ээсиз кичи чөдө-ткөдөткөн атакалары кылым: мычанаа дайын июль 10-дан 22-ге чөдөр ол мокута 30 солдаттары болгон офице-рлери чидирген, ийи шериг

машиналары уууткааа. Контум мокута патриоттар-ның кеңешкиниге таварыш-кан, чааа корум-чуртунуң 14 солдаттары өлгөнөр.

Куангда, Куангам болгон Биндиди мокула патриот-тарыны чөдөрлө күштери «томаарышкы» програм-мааа дөңсөө ааар үдөткөдөткөн кириерин америк-сайгон шеригтерин кылым чорудары-га долау-биле шапкыткан: дайынны 310 солдаттары болгон офицерлери чок кыл-ган, оң иштиде 24 америк-налар бар, 2 самолөтү дү-жүр аткан.

ХОЛГААРЛАШКЫННЫН ХЕМЧЭЭЛИ

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тын Тон разведка эрге-лели (ТРО) 1971 сая-хоо чы-лында «Ласта дайындаагы ту-рар чугаа талаада хөдөткө шыкчелерге бөзү 70 милян хире доларын төлө берген. ТРО ниятти-биле ол-ла үе-ниң дургузуда аңаа оон ийи катап хөй түңүг акыаа чы-рыдаагы бидирит. Дашты-кы херектер талаа-биле се-пат коммюнистын парлаан илеткелде ол дугайын чу-гаалаа турар болгон «Ласта америк холгаарлаашкынын хөмчөзүлгөи дугайын хө-чөткө турар. Ол холгаарлааш-кыны чорударын кол ро-лон америк штон алаа чө-ри күсөдү турар илеткел-де тодарыг. «Тон разведка эргелели доктаамаа эвес та-ланд шериглери бөдөткөдү хыяп бааа хөдөткө, олар-ны акша-биле болгон өске-

даа чүдөдө-биле хандырып, «Ласта дайын чорудулаа-рынын талаа-биле чыгы-лаадыр дугаа турар» дөңсөө илеткелди авторла-ры айткан.

Каттыкан Штаттар ол чуртга боттарыны үдө-ткөдөткөн кылымга аш-ша-хөдөткөи харамышмай турар. 1971 сая-хоо чылында «Ласта хулааагы» дөңсөө дүңсө 350 милян долларын АКШ чырыдаа. Ол сав-тун колдуула-ла ТРО-ниң үдөткөдөткөн хөдөткө болгон бөдөткөдөткөн шериг хандырылаагы үдөткө боор турар.

Июль 1-ден эгелен 1972 сая-хоо чылында оон-даа хөй 374 милян долларын, а-ла-остун дежискоринг америк укар-чүдүлүг үдөткөдөткөн илеретке оон-даа хөй-ийи милянлар долларын чыгы-даарын нөртү турар.

ШКОЛААР БЕЛЕН

Барымы-Хемчин районнуң төвү Кызыл-Мажалыкта 11 чыл болгон 8 чыл школа-лары 1971—72 өөрдөдүг чылыга у-туштур септелге ажаалдарын ияа эгел-ден чоңуш хөдөткө чөдөр уламчылаан. Школаарыны септелге, дерикшин ажаал-дарын июль 25-те бүрүн дооскан.

Чаа өөрдөдүг чылында оаар 400 ку-баметр шыгыт 11 чыл школаа Аянгагыга хал бөдөткөдө, шуптузун школа чанында экил дужуруп алган.

Школаарга кире бээрге дыка чырын, арыг-сидиг. Оларын класстарын, коридор-ларын болгон соңга, халгаларын таарымаагы бүдү-дөү-биле будаан. Ам школаада башкылар хамаарышкан клас-сарын шимеп, өөреничилер бурткышши-нерин август 1-ден кылым эгелөй берген.

Школаар септелгези-биле чөдөрлөш-тир башкылар чурттар башкыларын сеп-телгезин районнуң коммунал ажал-агы чөдөр болгон РСУ септел дооскан. Ол баш-кыларга оаар чүдөдү норма өзүгүр дү-жүргөн.

Септелгени чоңуш өй-шаанда доосар талаа-биле амыдагы школарын чирек-торлары эштер Аракчаа, Биче-оол болгон ажал-агы эргелечилери эштер Удараа, Хувискаа, интернат эргелечизи эш Анай-оол олар эки удуруп, башкарганнар. Суур-нуң ийи школазын башкылар, ажал-чынар коллективтери удаас болур Улус-чу революцияны 50 чылым күш-ажаал-чы бекин көдүрүшкүнүг ужурамылар.

С. ТАВА-САМБУ.

МУРНУУ ВЬЕТНАМ. Вьетнамын ийи кеземке чарып турар Бенхай хөмчиги му-нуу талаада Куанчи мокута быгылаа чөдөрлөдө америк-сайгон агресорлар патриоттарның согушкуннарыга шыдаагы дүвү-далаш-биле көмүп турар. ЧУРУНГА: «Гладиатор» деп шериг баазанын көмүрүп турар үеинде.

ЮПН—СЭТА-нын телефотозу.

